Kuiko ka Rula.

MOOPURAIA E KA

HAWAIIAN GAZETTE CO.

H. M. WHITNEY, Luna Nui, J. U. KAWAINUI, Luna Hoopono-

POAG . . - MARAKI 26, 1892.

KULA SABATI

Aperila 3. Ke ala o ka pono. Ha-

DOMAIKA be kanaka i bele ole ma ke olda o ku, pee ain.

I ku ole hoi in a ka aoao o ka poe hawa.
I nobo ole hoi ina ka nobo o ka poe hawa.
I nobo ole hoi ina ka nobo o ka poe hawa.
2. Aka, ma ke kanawai o lehova k na olioli;
A ma kona kanawai ola i manao ai i ke ao a me ka po.
3. E like no me ia ka laau i kanula ma na

kabawai. kahawai,
I hoohna mai kona hua i kona manawa;
A o kona lau hoi sole e mae;
A o kona mea e hana'i e pono ana no ia.
4. Aole hoi e like me neia ka poe aia;
Aka, ua like ia me ka opala i puehu i ka

makani.

5. Nolaila, aole e ku ana ka poe aia ma ka hookolokolo ana. Aole hoi ka poe hewa iloko o ka ka poe pono

6. No ka mea, na ike mai la o lehova i ka aono o ka poe matkai : Aka hoi, o ka aoto o ka pos hewa, e make ana no ia.

PAUKU GULA. Halelu 1:1. MANAO NUL

E imi i ka pomatkai mai ka pono

OLELO HOAKAKA. O ka buke o na Halelu oia na buke Himeni a ka lahui Iudalo. Ua haku o Davida i ka hapalua a oi o keia mau Halelu 150. O ka Halelu kahiko loa ola no ko Mose, ka Halelu 90. Ua hooponopono hou paha o Ezera i na Halelu. Mamuli aina. o ka maopopo o na palapala Hebera, he mau buke elima ma ko kakou buke o na Halelu, nona na helu hope loa 41,72,89,106,150. Ua like keia me na helu elima o na Buke Euanelio. Ua hooponopono mua o

Solomona i ka buke mua. Ua kapala keia na Halelu o Davida, no kona haku ana i na mele he nui loa. O Davida paha, o Solomona paha, ka mea nana i haku ai i kela Halelu mua. He maka mua maikal keia, aole ia ka Halelu kahiko loa, ka Davida i haku mua ai. Ua mahele ia ma na apana elua, no laua he mau pauku ekolu pakahi. Ua pili ka hapa mua i ka pomaikai i ka mea imi pono. Ua pili ka hapa hope i ka poino oka mea hana hewa. E hiki no ke mahele pakolu

1. Ka pomaikai o ka pono, pp. 1, 2. Heaha ka manao mua i oleio ia ma keia Halelu? Heaha kekahi haiolelo kaulana i hoomaka ia me kela huaolelo pomaikai? Heaha na mea ekolu i olelo la e ka mea imi pono? Heaha na ano o koa o na olelo ekolu, iele ku noho? Heaha kona mea hoohauo!i nui ai? Iosua 1:18. Halelu 119:97. Heaha ke kanawai a Iehova. 2 Timoteo 31:16. Heaha kekahi mau kumu kupono no ka hookaawale ana aku i ka poe hewa? Heaha na mea e pill nei i ka pomaikaj o ka mes e imi popo?

Heaha na ano ekolu i olelo ia o ka mea hana hewa? Heaba na anuu o ke ano lawehala ma kela mau huaolelo ekolu, aia, hewa, haakei? Heaha ke kumu o ke ano hewa? Pehea e hoopau ai? Hiki anei i kekahi kanaka ke noho hoopono ke ole ka ike ana i ke Akua olalo, a me kona manao aloha? Heaha na ano o kea o na olelo hoike ekotu e plli ana i ka akea o na hewa ao ia, aoao, noho? Ua pili paa anei ka pomo i ka hewa, ka pomaikai i ka pono? He manao koho wale anel kela Halelu, he olelo ao anei ia mamuli o ka olalo? Kanawailua 33:27,

28,29. II. Ka pokeokeo o ka pono, pp. 3: 4. Heaha ka olelo hoohalike e piti ana i ke kanaka hoopono? Isda 61:3. Ieremia 17:8. Ioane 15:1. Heaha na ano like o ke kumulaau a me ke kanaka hoopono? Ua ulu wale anei ke ano hoopouo? Heaha na wai pau ole e hoohua ai i ka pono? Heaha ka hua o ka pono, hookahi hua paha no ke kumulaau hookahi, be opuu paha elike me ka maia? Galatia 5:22, 23. Hookahi no anei ke ano waiwai o ka pono, lehulehu paha e like me ka nui? 2 Kor. 9:8; Ioane 15:1-8. Pehea e hiki ai ia kakou ke hoohua i ka wa kupono? Heaha ka olelo e pili ana i ka poe hewa? Peaha ko lakou ano like me ka oka, palaoa? Pehea ko lakou ano like ole me ka poe pono. Epeso 5:11. Heaha ke ano maoli o ka huaolelo aia? Hiki anel la kakou ke loaa pu ke ano hana o ka poe hewa a me ke ano noho o ka poe pono? Heaha ka wa kupono no ko kakou koho ana i ko kakou ala e hele ai? Ua olalo anel kela mau manao a hiki i kela wa? Iosua 1:8-18. 1 Timoteo 4:8. Halelu 92:12.

III. Ka maluhia o ka pono, pp. 5,6. Heaha na ano okoa o na hopena o ka hewa a me ka pono? Heaha na kumu no ka maluhia o ke ala o ka pono? No ka haunaele o ke ala o ka hewa? Heaha ka Solomona olelo holke, Na Solomona 4:18? Mahea e hiki ole ana i ka mea hewa ke ku pololei? Owai ka mea malama pono i na kanaka hoopono? Heaha hova hookolokolo ia ana. Halelu 19:9? Heaha ke anaiua a ka poe ke manaolana e paa ana ke aupuni pono, Matalo 25:41. Pehea e make

pu me lakou? E pono anei ia kakou ke koho i ka poe hoopono, oia no ko kakou poe hoslauna, a hele pu me lakou ma ke sla o ku pono? HE MAU MANAO PILI. 1. Ke hele nei anei au ma ke ala

o ka pono?

ıa'u ke huli ano i ka pono? 3. Ua lawelawe anei au i ka Baibala ma ke ano he palapala aina, he panana e holo pono ai i ka pomaikai 4. Ua malama pono anel au i kuu

kulana maikai? 5. Ina poino au, a mau los aku ia wai ke ano lawehala?

2. Ina paha ua lalau au, hiki anei

NA LETA

(Aole o makou makemake e lawe i ke kolkoi o na hala no na manao i hoopuka ia malalo o kela poo e ko makou poe mea kakau.)

KUE HOOHUI AUPUNI.

Ua hoea mai ka wa e ala mai ai na poe noonoo-na poe aloha aina olaio-a kilohi me ke kaana pono ana i ke kulana o ka lahui, ka aina, a me ka Moiwahine o Hawaii. Me ke kanalua ole ke wanana ae, eia kekahi heluna o na ili keokeo o na aina e mai ke noonoo nui nei, ke hoao malu nei, a ke hooikaika nei e hoohui aku ia Hawaji iki me Ameo kela "auna manu puakea o ke kai mai" i kona manao e pili ana no ka hoohui aku la Hawaii nei me America. Wahi a keia keiki aloha a America, "E hoopapau wale no kakou (na America) i ko kakou mau iini e like me ko kakou makemake, hookahi wale no ala hamama ia kakou, a oia ala, ekahi, i ripubalika; a o ka lua, hoohui aku me America Huipuia."

oia ma ia manao, eia iho no he lehulehu o na poe e ae i huipu me ia ma ia manao hookahi. Ua ulu mai keia manao hoohui aupuni iloko o (aole uku auhau) aole e koho balota. na haole mamuli o ka emi o na loaa o ke kopaa, a ua manao lakou, o ka ia ai o keia mau lahui e na haole pii hou ae ai ke kumukuai o ke mea, he lahui eleele lakou.-O ka kopaa Hawaii a waiwai hou ka manao o na Amerika, ua hanau ia

O ke kumukuai o ke kopaa i keia wa, he 31 keneta o ka paona; aka ina e holo ka hoohui aupuni, e loaa ana i na mahiko Hawaii he elua keneta kaulele, huiia me 3} keneta, ua like ia me \$110 no ke tona ana ka haole keokeo e eku ana kopaa. Eia na ninau. E kono ia liloko o ka lepo, maluna ae ona keaku nei ka lehulehu e noonoo me kahi paele kulana maikai a hanohake akahele no ka pomaikai o ka aina a me ka lahui:

Hawaii maoli mamua ae o keia wa, ina e hoohuita aku o Hawati me he wahine Hawati ola. Nolaila, America?

kela hoohui aupuni?

3 E ola hou anei ka lahui Hawall, mamuli o ka pli o ke kopaa, ma keia hoohui aupuni?

4. E nana mai ana anei o America i ka lahui Hawaii ma ke ano he lahui nona ka aina, a hana maikai mai pela?

5. E mau anel o Hawaii i aupuni Moi? 6. Ua makaukau anei o Hawaii

puni Repubalika? kumu, ua loaa ia lakou ka ike hookulana waiwai, alaila ua like no laia ana o ke kuikahi, a i ole ua emi Iho paha. Ua pii nui na loaa o na o na paahana Hawaii, aka, nole e poe mahiko. Ua pa haneri pa-keneta ka pii ana o ko lakou waiwai, a he 25 pa-keneta wale no paha ka pil oia he Amerika, ola oia he Amerika mea e lawa ai ka nohona, a nolaila, aole loa e pau kona aloha no Ameo ka waiwai io ma ka aoao o na rika, ka home a kona puuwai e lia Hawali he uuku loa ua like me ka

E nana i ka nohona o ka lahui i keia wa, aole mea e hoike mai ana ua pii ae ko lakou kulana. He lahui lolohi loa a aapo ole na Hawaii i kanaka Hawaii maoli wale no ka na hana hooholomua o keia au naau- mea aloha oiaio i kona aina a me ao. O ke kumu nui o keia holomua ole o na Hawaii, aole mea nana lakou e alakai, kuhikuhi, a pahu aku | puuwai e na ao o Hawaii, aole ola i imua ma neia mau hana imi wai- ike i na aina mamao. Eia no i wai. Eia no ke mau nei ka poele- Hawaii nei na iwi o kona poe maele o ka lahui no na hana ano nui kua, i Hawaii nei ola e noho ai a imi waiwai, aole hiki ia lakou ke make, nolaila o kona ola, kona ika-hoohana. No ia kumu, aole e loan ika, kona aloha a pau aia maluna o ia lakou kekahi wahi lihi waiwai ma ka hoohul aupuni. E mau ana | ana maluna o Hawaii, e ili iho ana no lakou ma ke kulana paahana me ka uku uuku.

Haina 2. Oiai, o na waiwai a pau e ili mai ana mamuli o ka hoohui aupuni, e lilo ana i na poe mahiko, na poe kalepa, he mea maopopo, aohe wahi waiwai o na Hawaii ma keia hana; a nolaila, oiai no lakou ka aina, o lakou ka poe POHO ma keia hana. E loaa ana no ia lakou kahi waiwai e lawa kupouo ana ka po mai. I ka M. H. 1500 (?) ka no ka ai ana, komo tole ana, ame na pono e ae o ke kino. Oia wale no, aole o ka nui aku. Aole e loaa he kahi la makaponiuniu. No ia kumu, aole losa i na Hawaii he waihona kupono no ka hoonsauso kupono ana i na keiki-na pua o keia hanauna ka olelo kupono e pili ana i ko le- hou aku. Ina aole losa ka nasuso i

ka hoohui aupuni. Aole au e hoole, aole waiwai ka aina ma keia hana;

aka, hoole loa au i ka loaa o kau wahi pomaikai i na Hawail ponoi. aloha mai na haole i na Hawaii, aka, ina no e man e like me keia mai ai, e pii wale no ka uku o ke kopaa i \$500 o ka paona hookahi, me ka pii pu o ka alunu ma ka aoao o na mahiko, aole loa e ola hou ka lahiki i ka wa a na Hawaii e biki ai ke pane leo ole aku ke kaili ku aku o Amerika i ko kakou aupuni-

Haina 4. Ina e hoohui ia ana o Hawaii me Amerika, alaila, e kanikau e na Hawail. Aole he wahi manaolana no lakou e hana kupono ilaila i ka M. H. 1492?

He lahui malkai a piha aloha na Illkini, ua like no lakou me na Aupuni Ripubalika, aohe manao Hawaii ka heahea. He piha oluolu ana ae he manaolana hou i koe no lakou ke hana pono ia aku. Aka, i ka lahui Hawaii. O na poe wale keia wa, ala lakou he lahui ahiu ma no i maa ma ia ano hooponopono na waoakua iwena konu o Amerika, aupuni ke holo imua, a o kakou, na rica ka Nui. Ua hoike mai kekahi mamuli o na hana ino a ke aupuni o 1000 a me na iwi" o ka aina makua-Amerika. Ua pakaha wale ia ka hine, e olokaa ia ana ma kuono me aina, a o na dala i uku ia aku, aole he mau umeke pohue la. Nolaila, ia he hapa miliona o ka waiwai io e ka Lahui Hawaii, ina e malimali maoli o kela aina waiwai hookahi o mai na malihini e "hoohui aupuni," ke ao holookoa nei.

Pehea ka hana a na Amerika i na hoolohe a puni wale. Negero o ka hema mamua aku o ka 1861? Ua hooholo ka Ahaklekie o Amerika aole e hiki na Negero ke koho balota oiai he poe kauwa kua-Iuipuia."

paa lakou, aole lakou he poe makaainana. I keia wa, ua hiki i na America iloko o ka nupepa P. C. Negero ke koho mamuli o kela kaua Advertiser o Maraki 15, a aole wale | kuloko o ka Hema me ka Akau mai ka M. H. 1861-65. Ma ke Kumukanawai o Amerika Huipuia, ua kaupaleia ka hapa nui o na Ilikini

No ke aha la ka mea i hana ino mal na haole ili keokeo e hoomalu i ka honua, a o na lahui e ae malalo aku o lakou. Ma Amerika, he kawa akea loa mawaena o ka poe ili keokeo ame na poe ili eleele. He hookae loa ia na poe paele. Aole e ae uo. Hiki ko kakou Moiwahine Kapio lani ma Ameiika i ka 1887, hoole 1. E oi ana anei ka waiwai o na kekahi o na kuhina o Peresidena Clevelanad aole e ike iaia, no ka mea ina e lilo ana o Hawaii ia Amerika, 2. Owai ka aoao e poho ana ma e kapae loa ia ana na Hawaii ma kuono, a oi ae ka pilihua a me ka ehaeha mamua o keia mau la inea a Hawaii e uwe nei. Ina e hookae na luna Kiekie o Amerika i na

Kama'lii o Hawaii, heaha oe e ke Kanaka haahaa e nana ia mai ai? Haina 5. Aole e mau o Hawaii i Aupuni Moi. He aupuni Ripubalika kona hopena. He aupuni maikai no ke aupuni Ripubalika. Ua lilo na hooponopono ana a me ke e lilo malalo o na hooponopono au- alakai ana o ke aupuni ma ka lima o ka lahui. He aupuni holomua. 1. Haina; aole e pomaikai ka lahur. Nui ka mana o na makaaina, a oi Hooholoia ke Kuikahi Panailike me | pakela loa ae ko lakou kuokoa. Eia Amerika i ka 1876. Mai ia maka- ke ao holookoa ke ukali aku nei kahiki mai a hiki i ka 1891, ua pii mahope o na kuhikuhi o ke aupuni ino ka waiwai o na mahiko, a ua Ripubalika. He aupuni Moi o pii nui ka waiwai ke o ke aupuni. Enelani ma ka inoa wale no, aka, Ua holomua na hana o ka aina ma- ma kona mau hookele aupuni a me muli o ka laulaha o ke dala i ka ka noho ana o ka lahui, he aupuni lehulehu. Ua pil nui ka waiwai o Ripubalika oiaio maoli oia. Ina e na poe mahiko, na haole. O ke pau ko Hawaii kulana aupuni Moi a hooliloia i aupuni Ripubalika, eia hana imi waiwai. Ua pii pu anei ka ninau ano nui. E lilo ana anei ka walwai o na kanaka Hawaii oiaio? kekahi kanaka Hawaii i Peresi-Aole. Ina aole i pii ae ko lakou dena? E hoonoho ia mai ana paha he kanaka i na makahiki mua, i kou me ka wa mamua o ka hooholo mea hoowalewale i ka Lahui Hawaii, aka, mahope aku o la wa, he haole ka mea oiaio e noho mai ana poe mahiko. Ua pii iki ae ka uku ma ke poo o Hawaii. He like anei ke aloha o ka haole i ka Lahui Halike me ka pii ana o ka waiwai o na | waii me ke aloha o kekahi kanaka Hawaii maoli ? Aole loa. He mau makua Amerika kona, hanauia mai ae o ka uku o na Hawaii maoli. a e make ana ola he haole Amerika Ua pii pu me ke kumukuai o na oiaio. E noho ana oia i Hawaii nei mau ana. Pela no na haole Farani, Geremania, Enelani, a me kekahi mau lahui e ae, e hoi ana no ke aloha o ko lakou mau puuwai no ko lakou mau one hanau ponoi. O ke kona lahui. Ela i Hawaii nei kona noonoo a pau. Ua hoopuni ia kona Hawaii. O na ino a pau e ili iho ke koikol o ia mau ehaeha hoinoia a pau maluna o ke kanaka Hawaii. He hookamani na ilikea ke olelo mai ua oi ae ke kukonukonu o ko la-

kou mau ehaeha mamuli o ka hoinoia o Hawaii mamua o na Hawaii maoli. Haina 6. Aole i makaukau o Hawaii no na hooponopono aupuni Ripubalika ana. He aupuni Moi o aole ia o ka hoomaka ia ana o Haana ka aoao o ka poe hewa, Matalo Ua nele no na Hawali i kela wa i aole. He poe aku no i oi ae ke lulu.

Impera Zuokon 25:46? E pono anel ia kakou ke na pono nui, aka, e oi aku ana ka kahiko mamua o laus. Olelo ka mahalo i ka poe punilealea a launa nele i na e emi loa mai na wahi Baibala he 5,895 makahiki wale no Hawaii kulana naauao. A ciai, o na ke ku ana o ka Honua nei. Hoole haole na poe kuhohonu o ka ike ma | na poe Akeakamai, na poe huli i na ke kalepa, hookele aupuni, a pela mea pohihihi o ka mole o ka honua. aku, nolaila e ili mai ana maluna o I ka manso o kekahi poe Akeakalakou ka mehuahua o na losa ma mai, ua oi aku paha mamua o 300,000 makahiki ke ku ana o ka Honua mai ka wa a ke Akua i hookaawale ai i ka Lani, ka Honua, ke Kai a me na poepoe honua e ae o Haina 3. Ola hou ka lahui ke ka lewa. Ma ko'u ike ma ka heluhelu ana i na buke "Imi Mole Honua" a na Akeakamai J. D. wa ka mailuilu o kahi uku e uzu ia Dana a me Agapsiz o Amerika, ua hoomaopopo ihe au aole i emi malalo o 15,000 makahiki ke kahiko o na Pea Aina Hawaii. E hoike mai ana keia he kahiko loa ka noho bui. E mau ana kona emi ana a ana kulana alii o Hawaii. He aupuni Moi kahiko loa o Kina, Enelani, a pela aku; aole hiki i na hanauna hou ke hoohuli iloko o ka wa pokole. He mea paakiki loa ka haalele ana 1 na hana i maa a kuluma i ka lahui, a he mea pohihihi loa no hoi ka hoopili ana aku ma ke mai ana o Amerika. Ua hana pono ano kulana hou. Ua pilipaa ka anei o Amerika i na Ilikini, ka la- manao, ke aloba a me ka puuwai o hui oiwi o Amerika, ka poe nona ka Lahui Hawaii ma ke kulana ka aina mamua aku o ka hoea ana o Aupuni Moi mai kahiko loa mai, a Christopher Columbus (Kolona) e mau aku ana no ia ewe hookahi i na hanauna hou.

Ina e luli ana o Hawaii nei i e haawi aku i ka pepeiao kuli, mai

KAOAOKALANI.

MAKE WALOHIA.

Ua hoea mai o Makalaulani i keia no ma ka la 24 o Aperila, 1885, ma Waiehu, Maui, mai ko Nahoku puhaka mai. A ma ka la 5 o Ianuari, 1892, haalele mai la oia i keia ola ana a hele aku la 1 ke ala hoi ole mai. He keiki maikai, heahea makua a ohana iloko o kona mau la opio, a he makaala i ka hele pule ma na la Sabati. No ka nui o ka hoohui aku me America ke kumu e Amerika. O ke kumu nui, no ka minamina a me ke aloha iaia, nolaila ua haku iho maua i keia kanikau malalo iho nona:

Kanikan aloha keia no Makalaulani I niau palamimo ka helena o ka uhane I ka la 5 o Ianuari, 1892 I ka hora 7 kakabiaka Ke kukui nei ka pihe i ke kakahiaka Ikuwa ka makena i ke awakea I ka uwe belu mai a Kaonohi Aloha ino no kuu lei.

Kuu keiki-mai ka makani anuhea
Mai ka makani Kilioopu o Waihee
Mai ka ua Hoehaili o Waiehu
Mai ka la kikiki o Halelana
Aloha ta wahi a kaua e pili ai
Auwe kuu keiki e
Aohe keiki he kane no ka po kane ole.
Kanikan sloha no Wakalendani

Kanikau aloba no Makalaulani Kuu pua loke la i Walehu Ua ako la e ka makani Kaabaaba Ka makani lai pohu o Niua Niua au maeele i ko aloha Kuu keiki i ka Malu Hekuawa o Wailuku Mai ka makani kuchu o Kaibuwaa Mai ka i'a huki kolo o Kabului Mai ka i'a huki kolo o Kauumi Aloha ia wahi a maua e pili ai Auwe kuu keiki e Aobe keiki he wahine no ka pa wahine ole. OPUNUI,

HAINA O NA HOKU KAAHELE.

O ka haina loaa o na "hoku kaahele" a J. Kaleimamo, o Niulil, Kohala, a ka loea o Barameri i kilo aku ai maloko o kana ohenana Ludiona maluna o ke kahua kilo hoku Raianapo. HALEIOPOLIHALE

"Pili pono ka la i Papaenaena Ka mikioi nocau o Lehua,"

I mea e hoopiha opala ole ia ai o ka pepa, e ae mai ia'u e hooheuo pokole aku me keja mau wehewehe ana, penei:

Hoku 1 2 he "Pa"-he poai poepoe e hoopuni ana i ka honua, a he mea i makaleho nui ia e ka pihi he "Aku" ka inoa.

Hoku 3 4 5 6 7 8 "Hapaha", mea iloko o ka heluna o ke dala a me ke gula, a ua poai puni io ola i ka ho-Hoku 9 10 11 "Lei" ka mea nona

ka nani e hoomalamalama nei maluna o na lau laau a me na pua a ko ke ao nei hoi e hoohialaai mau nei Hoku 12,-"O" ka mea nana e hoomalu ka lahui kanaka me he pale kaua la mai na mai laha mai, a ina e hooheno hou ia ma kekahi ano, e loaa auanei ka manu "O-o" hulupala i Olaa.

Hoku 13 14 "Po" ka mea nana i rula ka malamalama o ka la aole e a'e wale maluna o kona mau palena o mahina wale no a me hoku.

Haku 15 16 "Li" o keia hoku ka mea nana e hoopoino nei i ko ke ao, me he lapu la "Li puanuanu ka ili o ka waikoloa"

Hoku 17 18 19 20 "Hale" he mea e maluai nalahui kanakaa pau mai ke kiekie i lalo a i ka haahaa iluna loa.

"Ike oe i ka nani o Himela, Ka hene waiolu lawe malie, Me keia mau wehewehe ana ke haawi aku nei au i ko'u aloha makakila me kuu hoa o ka makapeni, a ina keiki oniu hua metala o ke KUOKOA ke aloha.

ROMEALA. O ka haina oraio keia maluna ae, "Pahapaha lei o Polihale". L. H.]

Ua kakau mai o Messrs. Cage &

Sherman o Alexander, Tesaka ia

makou, no ka mea i pili i ke ola ana o ka mai rematica, penei: "Ua kaa mau ia ka bela moe e ka wahine a Hawaii mai kahiko loa mai-mai Mr. Wm. Pruitt, ko onei Lunaleta, e ka mai rumatica no na makahiki hoea mua loa ana o na malihini ma loihi. Aohe mea i loaa iki iaia e na kapakai o Hawaii. Hoea mai hoola iki ae ai. Ua kuai aku makou lakou e noho Moi ia ana o Hawaii. isia i ka omole o ka Chamberlain wahi koena e hoomakaulii aku ai no Olelo na poe kakau moolelo me he Laau Hoola Eha (Chamberlain's me mea la he 600 makahiki ka noho Pain Balm), a ua hoola loa ia kona moi ia ana o Hawaii nei. Aka, eha e kela omole hookahi. Ke kuhikuhi aku nei makou i na mea a waii nei. Ina kakou e hooholo, o pau e ninau aku iaia no kona hoo-Papa a me Wakea na mea nana i liaio mal i kela hoike." He 50 kena Hawaii hou, sole hiki ia lakou hookumu mua ka lalani alii o Ha- neta o ka omole hookahi, a e loaa i wail nei, o laua anei na Adamu a na mea kuai laau a pau, o Benson makuahine ma ko lakou poholima. me Eva o Hawaii nel ? Manao au Smith & Co., Na Agena ma Hono-

NANEA KAMAHAO

KEIKIALII

ROMEALA;

Ui Kila Mageneti O PARAMERI.

Ka Nani e haule ai ka Honua; Ka Mahina Meli o Salaredina; Ka La Alohi o Mulisedera: Na Kulu Koko Kamahao Ekolu.

Na Ui Hookelakela

O KE AO HOLOUKOA.

IMAN ANI Punwai Uahoa o ka Honna nei

Kila Mageneti o ke Aloha-" () Parameri no ia "

Ua hoea aku ua loea la o ke ao no ka ipuka ekahi o ua aupuni la, a malalo o na huaolelo o ke kauoha mai na lehelehe aku o ua loca nei o ke ao, ua hamama ae la ka ipuka e like me ko na aupuni mua ekolu a me na haawina like i loaa i ua loea nei o ke ao i kela mau aupuni aku la i hala, pela no o ia i keia aupuni.

He nani a me ka haaheo keia aupuni i oi aku i ko na aupuni mua ekolu i hala. E luhiehu ana na nani like ole ma kela a me keia aoao a maluna ae o na mea a pau, aia he mau kihapai pua a me na mahinaai e uluwehiwehi ana malalo o na kilihune wai pipire hoopulu ana i ko lakou mau lihilihi.

Na keia mau nani hou ae la a kaua e ike nei e ka mea heluhelu, na ia mea i hookomo hou mai i na mahalo ana he nui iloko o ka loea o ke ao, a o ia kana i puana ae ai laia iho. Aha aupuni o Ralanapo, aha no nani a'u i ike al, e kue ana kahi i kekahi, a heaha la hoi keia ala hooheno a'u e honi nei?

Me keia mau olelo a ua Romeala nei, komo aku la o ia no ka lua o na puka o kela aupuni eha o Raianapo. Aohe mau olelo e ae a ua loea nei o ke ao, aka o ka mahalo wale aku no i ka napi a me ke kilakila o keja aupuni, a maluna ae o na manao hoohuoi o ua loea la, oia no ke ata hooheno o kekahi pua ana e honi hoomau nei i kona aala kupaoa.

O kela pohihihi i loaa i ka loea o ke ao, o ia kana i unu hope mai ai i na waihona loea o kona noonoo, a kaupaona ae la i na ea kupaoa o na pua a pau ana i honi al i ko lakou mau ea aala, a mamua ae o kona haulani ana aku no ke kolu o na ipuka komo o kela aupuni eha o Raianapo, aia hoi puana ae la ia i keia mau olelo me na minoaka ana o ka haaheo. A! ke hoomanao ala au, o ka pua tubarose wale no ka mea nona ke ala hooheno kupaoa e like me keia, a ke ole e hewa ka'u koho ana, alaila o oe no la e ke ala o ka pua tubarose, kuu hoa e kilihehe aku ai i na pani hao paakiki o

I keia mau olelo no a Romeala a hala ae, aia oia ke puahiohio hele ala ma kela aoao o na ipuka komo ekolu ma ke ala e hookokoke aku ana i ke pani puka eha, a o la hou ka ua loea nei i pane ae al iaia iho. He puuwai uahoa ko na ui hookelakela o ke ao, he pohaku paakiki hoi ko na loea o ke ao, he puuwai luli ole ko na anemoku uliuli, a o ko Raianapo nei hoi he mau panihao paakiki ia a Romeala e wawahi aku ai, a ke hulihia lakou i'au, alaila he hookahi wale no a'u mau kupueu i koe e hoohoa aku ai, oia no ka la alohilohi a me ka mahina meli, ka malamalama o ke ao a me ka po, a ke haulehia laua ia'u, alaila ua aa o Romeala e hookahuli i ka nohoalii o Alahe no ka hanohano o ka inoa ka loea o ke ao holookoa.

Ua akaaka ae la ua Keikialli Romeala nei, alaila hoopuka hou ae la ia i keia mau olelo penei:

Ka, he loea no hoi au no ke ao i keia manawa, a o Rajanapo wale nei no a me Hcmelana na aupuni i koe alaila o ko'u lilo no ia he moi hookelakela loea no ke ao, aka, ke ole au e kuhihewa na'u ana no ka lanakila maluna o keia aupuni, oiai ke hoike e mai nei no na kahoaka o ka manawa i ka haulehia mua loa o Raianapo.

Ano e ka makamaka heluhelu, eia ka ke ike e nei i na olelo keha mua a ka loea hookelakela kaulana o Parameri, a o ka hopena o kela mau olelo a ua loca la, oia na kaua e makaikai aku ai ma ke alahele imua o ko kaua moolelo a na ke au oia manawa e puana mai ka oiaio a me ka ole oia mau olelo.

I ka hala hope ana ae o na la hele he 10 i ua loea la o ke ao, lana mai la iloko o kona mau manao ua kokoke loa mai oia e hiki 1 ka hopena o kana huakai hele loihi, a ola kana (Romeala) i lawe mai ai ia mau minute o ke pihoihoi i wa nona e liuliu ai iaia iho no ka halawai ana aku he alo a he alo me ke panihao paakiki loa o Rajanapo.

O ka hamare kila o na olelo kuhinia o ka waiu a me ka meli, o ia kana i hoohuoi ae ai iloka o kona puniu walho noonoo, a o ka pauku bao kila o ka naauao e kapeku ai ka nwahi a ua keiki la iluna o Raianapo oia kana i paa ae ai ma kona mau lima, a i ka aneane ana aku o ka manawa a ua loea nei e haulani aku ai iluna o kahi a kana huakai e hoomaha iho ai, oia hoi he hookahi la wale no i koe, aia ua loea nei ua makaukau ka ulu o Lele e huai i ka makani me he--

> Ahi la no Makuaiki Ka momoku me ka suhau.

Moolaha Lumau.

PAPA! PAPA! KAKELA ME KUKE

AIA MA KAHI O

Lewers & Cooke

(LUI MA),

Ma ke kahua hema o Alanui Papu

me Moi.

E LOAA NO NA

PAPA NOUAKI

O kela a me keia ano,

Na Pani Puka, na Puka Aniani, na Olepelepe, na Pou, na O'a, na Papa Hele, na Papu Ku, me na Papa Moe he nui loa.

NA PILI HALE O NA ANO A PAU

A me na HOOHINUHINU NANI

() na ano a pau los.

Na Balaki o na Ano he Nui Wale Pahi,

Ke hai ia aku nei oukou e na makamaka a pau, ua makaukau keia mau makamaka o oukou e hoolawa aku ma na mea a pau e pili ana ma ka laua oihana no ka

Uku Haahaa Loa,

E like me ka mea e holo ana mawaena o Laux a me ka Mea Kuai.

Hele Mai e Wae no Oukou iho. 2357-q

Ka Waiwai o ka Hilinai

Saseparila Ayer

AYER, Laan Saseparila kai kaulana | hili nai nui ia no ka hoomaemae koko ma na wahi a pau o ka honua, he aneane 40 makahiki i hala ae nei, a ua lawelawe nui ia hoi iwaena o na oihana lapaau

AAU SASEPARILA, no loko ne 14 o ke sa Saseparila Honedura maoli; na lona ka mana hoomaemae ma o ka hui pu ia ana me kekabi man aa laan e ae, a me kekabi man mea no loko o ka bonna a

IE KOKO inoino a nawaliwali anei kon? Ua awili po anei me na ano ma'i ikaika? A ua huipu anei me na wai awaawa boo-pehu? Na keia

AAU e hoomsteane is man men ino a man a maikai. O na kanka lapaan a pan o Amerika i iku i be ano o ka Ayer Sase-parila u oleho lakon, aole he mea maikai e ae no ka hoomaemae koko ana mai na ma'i i awili pa ia, aka o keia wale no. No ka

HOOMAEMAE ana i ke koko, a me ka bookabua pono ana i na mea a pau ma kekahi man are ma'i i ike ia, o ka Ayer Saseparila wale no ka laan вана е воощаєщае ве ше ka bakalia ole mamua as o kekahi ano laan e ae. () ke ano

KOKO INO hakukaku a nawaliwali hoi kona holopono ana ma ke kino, e hoo-maemae ia ana a e hooikaika pu ia no hoi ma o ka ai ana i keia Laau Sasepa-rila a Ayer. He maalahi a he

AIKAI loa hoi keia laau, aole no ka hoomaemae wale ana no i ke koko, aka, no ka hookaawale pu ana kekahi i na ma'i, boomomona bou ana i ke koko ino, a ms ka hooikaika pu ana i ka holopono ana ma na aa. He lebulebu wale na hooia ana mat na wahi a pau o ke ao nei i hoohana mai i keia laau mamua o

HILINAIIA no ka ikaika kupono o ke ola kino, ma ka maemae ana o ke koko, hoomake pu ia na ma'i, a pela aku. He nui na laau hoomaemae koko i hoolaha wababee wale la malalo o na inoa he lehulehu, aka o na hilinai a me na hooia wale no a ke so holookoa, maluna o ka

Ayer Laau Sasaparila,

I HOOMAKAUKAUIA E

Kauka J. C. Ayer & Co., Lowell Mass. HOLLISTER & CO.

Na Agena ma ka Pacaina Hawaii.

Poolaha Human

KA - HALEKUAI - NU

WAIWAI LIKE

--- O NA

NA MEA HANA

KAMANA A PAU

Upa,

NA PENA

KAA - PALALA

IPUKUKUI

. WE-

KA AILA

PALAU

A me na mea Mahian

PAKEKE

Ipuhao, Iliwai.

Makau me Aho Lawaia

Mikini Humuhumu

Na Mikini a Remington.

KAKELA & KUKE

Pulupulu